

Polski Październik i jego następstwa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Krzysztof Brzechczyn, *Obok Poznańskiego Czerwca '56. Bunt i protesty społeczne w obozie komunistycznym w latach 1953–1956*, [w:] Instytut Pamięci Narodowej, *Poznański Czerwiec '56. Materiały dla ucznia*, Poznań-Warszawa 2019, s. 16.

- Źródło: Jan Skórzyński, *1956 – rewolucja w pół drogi*, dostępny w internecie: civitas.edu.pl [dostęp 18.02.2021 r.].

Polski Październik i jego następstwa

Źródło: domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

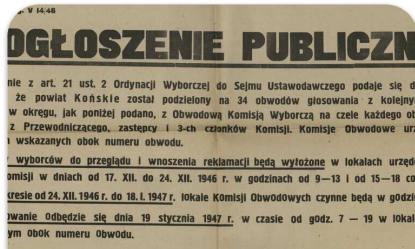
W 1953 r. zmarł Józef Stalin. To wydarzenie można uznać za początek procesu destalinizacji w Europie Środkowej i Wschodniej. Kolejne trzy lata to czas wewnętrznych rozgrywek w Związku Sowieckim, co w 1956 r. przełożyło się na objęcie funkcji I Sekretarza Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Związku Sowieckiego przez Nikitę Chruszczowa. W lutym 1956 r. Chruszczow wygłosił na XX Zjeździe KC KPZS referat, w którym odcinał się od zbrodni stalinowskich, potępiał kult jednostki i ogłaszał nowe otwarcie w relacjach z państwami bloku wschodniego. Wydarzenia w Moskwie miały również wpływ na sytuację w Polsce. Śmierć Bolesława Bieruta i walki frakcyjne w partii, konieczność rewizji efektów planu sześcioletniego doprowadził do wystąpień robotniczych. Nowy przywódca partii był słaby i nie miał autorytetu w społeczeństwie. Polacy oczekiwali zmian i liberalizacji polityki. W tym materiale przedstawimy wydarzenia z października 1956 r. w Polsce.

- Scharakteryzujesz przyczyny zmiany władzy w październiku 1956 r.
- Porównasz poglądy przedstawicieli frakcji w obrębie PZPR.
- Ocenisz metody reakcji władz partii na wystąpienia robotnicze w 1956 r.

Dla zainteresowanych

**Stalinizm w Polsce
(1947–1956)**

**Kształtowanie się
systemu władzy (1945–
1947)**

**Dekada Edwarda Gierka
(1970–1980)**

**Sierpień '80
i wprowadzenie stanu
wojennego**

**Okres PRL-u oraz jego
rozliczenie na
podstawie literatury**

**Grudzień 1970 roku
i zmiana ekipy rządzącej**

**Sierpień '80
i wprowadzenie stanu
wojennego**

**Wybory 4 czerwca 1989
i ich konsekwencje
w Polsce i na świecie**

Szare lata 80.

Przeczytaj

Następstwa śmierci Stalina

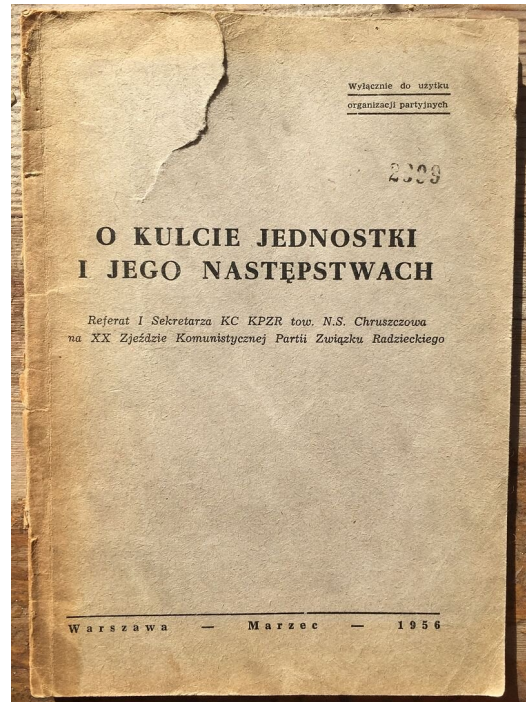
Początek 1956 r. został zdominowany przez XX Zjazd Komunistycznej Partii Związku Sowieckiego. Po trwającej od śmierci Stalina walce o władzę na placu boju pozostał zwycięski Nikita Chruszczow. W takiej sytuacji właśnie XX Zjazd miał otworzyć nową epokę.

Najważniejszym wydarzeniem Zjazdu było ogłoszenie przez nowego I sekretarza KPZR w dniu 25 lutego referatu *O kulcie jednostki i jego następstwach*. W tym dokumencie ostro potępiano system stalinowski oraz wyliczano jego zbrodnie. Ciekawie zabrzmiały też sygnały świadczące o pojawieniu się tendencji do odejścia od pryncypium budowy jednolitych partii komunistycznych w krajach bloku na rzecz uwzględniania lokalnych uwarunkowań.

Na Zjeździe obecna była delegacja polska, której przewodniczył Bolesław Bierut. Pozostał on w Moskwie jeszcze po zakończeniu obrad, z uwagi na konieczność pewnych dalszych ustaleń. Istnieje pogląd, że w tym czasie Chruszczow miał mu zaproponować ujawnienie zbrodni katyńskiej, czemu Bierut miał się przeciwstawić.

Sytuacja po śmierci Bieruta

I sekretarz PZPR z Moskwy już nie wrócił – zmarł tam 12 marca 1956 r., a oficjalną przyczyną zgonu ogłoszono atak serca. Pojawiły się pogłoski o jego zamordowaniu czy

O kulcie jednostki i jego następstwach.
Referat I Sekretarza KC KPZR tow. N.S. Chruszczowa
na XX Zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego
Źródło: Wikiwlh, licencja: CC BY-SA 4.0.

też samobójstwie, ale wobec nieprzeprowadzenia autopsji nie można było ich ani potwierdzić, ani wykluczyć.

Pogrzeb Bolesława Bieruta odbył się cztery dni później na cmentarzu Powązkowskim. Sprawą pilną stała się kwestia jego następcy. Wybór I sekretarza odbywał się „pod okiem” Chruszczowa, który przybył do Polski na pogrzeb Bieruta. Właściwie jedynym kandydatem był Edward Ochab i jego właśnie wybrano. Uzyskał on też pełną akceptację przywódcy ZSRS.

Do ścisłego kierownictwa partii wszedł wówczas Edward Gierek, który już wtedy miał silną pozycję na Śląsku. Wybór Ochaba odzwierciedlał głębokie podziały w PZPR, które ujawniły się jeszcze przed śmiercią Bieruta, choć dopiero w marcu wystąpiły z pełną mocą.

Podział na frakcje w PZPR

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Podziały te z pewnością nie były ostre i na pewno nie były precyzyjne. I tak wielu „[puławian](#)” reprezentowało postawę całkowitej uległości wobec ZSRS, większość była

też głęboko zaangażowana w organizację systemu stalinowskiego w Polsce.

Między „[natolińczykami](#)” nie brakowało również „budowniczych systemu”, jednak większość z nich zachowywała sporą rezerwę wobec modelu sowieckiego. Wśród nich dominowali ludzie, którzy wojnę przeżyli w kraju („puławianie” natomiast w znacznej części byli ludźmi, którzy przyjechali ze Związku Sowieckiego). I ta charakterystyka jednak nie może być uznana za dokładną, zważywszy choćby na to, iż jednym z czołowych „natolińczyków” był [Konstanty Rokossowski](#), którego o niechęć do ZSRS trudno było posądzać.

Można przyjąć, że linia podziału w mniejszym stopniu miała wymiar ideologiczny, w większym natomiast była wynikiem więzi towarzyskich czy środowiskowych.

Jedynym wyraźnym wyróżnikiem był stopień reagowania na nastroje społeczne. Tu niewątpliwie „puławianie” wiodli prym, podczas gdy druga frakcja nie zajmowała się głębiej tymi kwestiami. Stąd być może „puławianie” jawili się jako „liberałowie” natomiast „natolińczycy” jako twardogłowi dogmatycy. Można zaryzykować stwierdzenie, że wybór Edwarda Ochaba był wynikiem napięć wewnątrzpartyjnych.

Rządy Ochaba

Nowy I sekretarz nie był bezpośrednio związany z żadną z frakcji, toteż jego kandydatura (postrzegana jako słaba) nie oddawała wpływów ani jednej, ani drugiej. Wyczuwało się jednak, że było to rozwiązanie prowizoryczne i krótkotrwałe.

Mimo poważnego odprężenia w stosunkach politycznych, czego wyrazem była majowa **amnestia** (więzienia opuściło ponad 70 tysięcy osób), rozwiązanie w kwietniu [Kominformu](#) oraz odejście od władzy osób najsilniej związanych

z reżimem stalinowskim (m.in. Jakuba Bermana),
napiecie społeczne nie zmniejszało się.

Edward Ochab (1906–1989)
Źródło: domena publiczna.

Poznański czerwiec

Sytuacja rozwiązała się dopiero w Poznaniu w czerwcu 1956 r. Już w miesiącach wiosennych załoga zakładów Cegielskiego żądała podwyżki płac i obniżenia norm produkcyjnych. Wkrótce do tych postulatów przyłączyły się załogi Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego oraz Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego. Władze centralne przysłały wprawdzie do Poznania komisję negocjacyjną, jednak z uwagi na trwające Targi Poznańskie komisja opóźniała tempo rozmów, chcąc przeciągnąć je do czasu zakończenia tej międzynarodowej imprezy gospodarczej.

Manifestacja na ul. Czerwonej Armii (obecnie
Święty Marcin)

Źródło: domena publiczna.

Ludzie, zniecierpliwieni brakiem postępów w negocjacjach, już 27 czerwca rozpoczęli strajk. Następnego dnia przerodził się on w demonstrację uliczne. Początkowo pochód składał się głównie z pracowników Cegielskiego, jednak wkrótce rozrósł się do około 100 000 demonstrantów.

Ruszyli oni w stronę centrum miasta. Zajęto budynki Miejskiej Rady Narodowej, Komendy Milicji Obywatelskiej oraz gmach Komitetu Wojewódzkiego PZPR. Część demonstrantów ruszyła w stronę budynku Wojewódzkiego Urzędu

Bezpieczeństwa. Tam z okien na drugim piętrze padły strzały do manifestantów.

To zapoczątkowało walki w mieście, które przybrały na sile, gdy demonstranci po zajęciu więzienia przy ul. Młyńskiej zaopatrzyli się w broń palną. Wkrótce zdobyte zostały inne arsenały w mieście. Informacje o sytuacji w Poznaniu zostały utajnione,

a władze w oficjalnym komunikacie mówiły o zamieszkach wywołanych przez „imperialistyczną agenturę” i „niemieckich rewizjonistów”.

Wieczorem do miasta skierowano siły pancerne i liczne oddziały wojska. Do godzin porannych 29 czerwca władzom komunistycznym udało się spacyfikować Poznań – zginęło kilkadziesiąt osób i ponad 800 ludzi było rannych. Tego samego dnia premier Józef Cyrankiewicz, komentując wydarzenia w Poznaniu, zapowiadał, że każdą dłoń podniesioną przeciw władzy ludowej „władza ludowa odrąbie”.

Wpływ strajków na sytuację w partii

W partii wydarzenia poznańskiego Czerwca spowodowały znaczny wzrost napięcia, które w lipcu w pełni ujawniło się podczas VII [Plenum](#). Odbywało się ono w obecności Mikołaja Bułganina i marszałka Gieorgija Żukowa, którzy jako wysłannicy sowieckiej władzy mieli obserwować rozwój wypadków.

Próby pogodzenia frakcji w PZPR, podejmowane przez Edwarda Ochaba, na nic się nie zdały – obnażyły jedynie słabość jego pozycji. W takiej sytuacji umocniło się stanowisko Władysława Gomułki, który wcześniej opuścił areszt i na łamach prasy szeroko prezentował swoje poglądy.

Na VII Plenum „natolińczycy” wysunęli (między wieloma innymi postulatami) koncepcję przywrócenia Gomułki do Biura Politycznego. Pomysł ten został zanegowany przez „puławian”. Chwilowo zatem sprawa Gomułki została odsunięta na dalszy plan. Na Plenum pojawiły się inne ważne kwestie. Bardzo krytycznie odniesiono się do wyników planu sześcioletniego, wypowiedziano się również za równouprawnieniem kombatantów z Armii Ludowej i Armii Krajowej. To ostatnie zdarzenie znalazło swoje odbicie w uroczystych obchodach 12. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego, w których wzięli udział członkowie władz.

Innym sygnałem świadczącym o nadchodzących zmianach było złożenie [ślubów jasnogórskich](#) pod koniec sierpnia 1956 r. W uroczystościach na Jasnej Górze udział wzięło ponad milion osób. W Polskiej Kronice Filmowej znalazła się nawet relacja z tych uroczystości. W partii napięcie stale rosło. Równocześnie słabła pozycja Ochaba.

Wprawdzie podczas VII Plenum to „natolińczycy” występowali jako rzecznicy powrotu Gomułki, jednak latem coraz więcej „puławian” skłaniało się do współpracy z towarzyszem „Wiesławem” (wojenny pseudonim Gomułki). Widzieli w nim jedyne go człowieka zdolnego zrealizować w Polsce reformy, które osłabiłyby rosnące wpływy Natolina. We wrześniu do zwolenników powrotu Władysława Gomułki na scenę polityczną przyłączyli się Ochab i Cyrankiewicz. Cena powrotu towarzysza „Wiesława” była wysoka: powrót do Biura Politycznego oraz stanowisko I sekretarza.

12 października postanowiono, że taki plan będzie zaakceptowany, podobnie jak większość reform proponowanych przez „puławian”. Miało się to stać na VIII Plenum PZPR...

Słownik

kombatant

z fr. – towarzysz broni; członek regularnych formacji wojskowych, ew. ruchu oporu; potocznie: były żołnierz, partyzant lub uczestnik ruchu oporu

Kominform

Biuro Informacyjne Partii Komunistycznych i Robotniczych; działająca w latach 1947–1956 międzynarodowa organizacja zrzeszająca europejskie partie komunistyczne, której celem było koordynowanie ich działań w celu stworzenia spójnego frontu ideologicznego i politycznego

kult jednostki

charakterystyczna cecha państw totalitarnych i autorytarnych, polegająca na wywyższaniu jakiejś osoby i przypisywaniu jej szczególnych cech, zasług oraz decydującego wpływu na życie państwa i społeczeństwa (a nawet świata)

natolińczycy

potoczna nazwa nieformalnej frakcji w Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, opozycyjnej wobec „puławian”, która miała się wyłonić w 1956 r., po XX zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego

plenum

ogół członków jakiejś organizacji, partii itp. obecnych na posiedzeniu; posiedzenie członków kierowniczego organu kolegialnego jakiejś organizacji w pełnym składzie

puławianie

potoczna nazwa frakcji powstałej w kierownictwie PZPR w 1956 r.; nazwa pochodzi od zespołu modernistycznych kamienic przy ul. Puławskiej 24 i 26 w Warszawie, które przetrwały wojnę, zasiedlonych po wojnie głównie przez wysokich funkcjonariuszy partyjnych, w których mieszkali niektórzy ze zwolenników tej frakcji

śluby jasnogórskie

Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego; modlitwa w formie ślubów złożonych Najświętszej Maryi Pannie, Królowej Polski, napisana przez internowanego wówczas prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego; uroczystość z tej okazji odbyła się w trzechsetlecie Ślubów Lwowskich, które złożył król Jan II Kazimierz Waza w 1656 r. we Lwowie

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią audiobooka i wykonaj ćwiczenia.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PahAylEUB>

Powrót towarzysza Wiesława i odwilż w Polsce

VIII Plenum PZPR wyznaczono na 19 października 1956 roku. To właśnie wtedy miał nastąpić wielki powrót Władysława Gomułki do polityki i Biura Politycznego partii. Zgodnie z ustaleniami miał on też objąć funkcję I sekretarza PZPR. W tej sytuacji „natolińczycy” podjęli próbę rozwiązania siłowego. W nocy z 17 na 18 października czołowi przedstawiciele drugiej frakcji partii mieli zostać aresztowani – na listach proskrypcyjnych znalazło się około 700 nazwisk.

Nieudane wyeliminowanie przeciwników

Plan spalił na panewce, bowiem załoga Fabryki Samochodów Osobowych na Żeraniu, gdzie na początku miesiąca powstała rada robotnicza z Lechosławem Goździkiem na czele, zdołała przechwycić tę listę. Przed mieszkaniem niektórych działaczy wystawiono warty robotnicze, inni ostrzeżeni w porę nie nocowali w domach. Na Warszawę ruszyły sowieckie jednostki z północy kraju, które bezpośrednio podlegały marszałkowi Konstantemu Rokossowskiemu. Na Bałtyku flota sowiecka również podjęła działania – krążownik „Żdanow” i trzy kontrtorpedowce usiłowały wpłynąć do Zatoki Gdańskiej, jednak wobec zdecydowanego stanowiska dowództwa polskiej marynarki wojennej zrezygnowano z tej akcji. W pogotowiu znalazły się polskie siły powietrzne. Nie tylko wojsko, lecz także mieszkańcy stolicy i innych miast szykowali się do walki z wojskami sowieckimi.

W takiej gorącej atmosferze nastał 19 października. Dzień wcześniej Edward Ochab otrzymał telefon z ambasady ZSRS, w którym informowano go, że w Warszawie pojawi się sowiecka delegacja. Rzeczywiście, rano na lotnisku pod Warszawą wylądował samolot z Nikitą Chruszczowem, Wiaczesławem

Mołotowem i marszałkiem Iwanem Koniewem, dowódcą sił Układu Warszawskiego na pokładzie.

Twarde negocjacje i depesza z Chin

Początkowo Chruszczow był nastawiony bardzo agresywnie i oznajmił, że żadne zmiany w kierownictwie PZPR, które nie zostały wcześniej uzgodnione z władzami Związku Sowieckiego, nie zostaną zaakceptowane. Tu twarde stanowisko zajął Edward Ochab – zapowiedział wygłoszenie przemówienia do narodu polskiego z oświadczeniem, że nie będzie rozmów pod presją wojsk sowieckich. To ostudziło agresywne podejście Chruszczowa, który nakazał wycofanie jednostek sowieckich do baz i zgodził się na rozpoczęcie rozmów. W ich trakcie sowiecki sekretarz został przekonany, że jedyną osobą zdolną zapanować nad nastrojami polskiego społeczeństwa jest Władysław Gomułka.

Nie bez znaczenia była także depesza z Chińskiej Republiki Ludowej, nakłaniająca do pokojowego rozwiązania sporu. Ostatecznie argumentem decydującym okazało się zapewnienie ze strony Władysława Gomułki i Edwarda Ochaba, że Polska nie wystąpi z Układu Warszawskiego, a wzajemne kontakty między PRL a ZSRS zostaną zacieśnione. W tej sytuacji VIII Plenum mogło się toczyć dalej. Jego wynikiem było zwycięstwo Gomułki – został on I sekretarzem. Skrytykowano także podstawy planu sześcioletniego i kolektywizacji.

Odwilż w Polsce

W czasie VIII plenum PZPR potępiony został kult jednostki oraz „wypaczenia w socjalizmie”. Zapowiadano przywrócenie właściwych relacji między władzą ustawodawczą a wykonawczą. Pięć dni później odbył się w Warszawie wiec z udziałem Gomułki, który – jak podają niektóre źródła – zgromadził nawet do 500 tysięcy osób. Takiego poparcia w PRL nie mógł się spodziewać żaden inny polityk.

Kolejnym krokiem władz było uwolnienie prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego, który był wówczas internowany w Komańczy w Bieszczadach. Zatrzymany we wrześniu 1953 roku, po trzech latach wrócił wreszcie do swojej rezydencji.

Sprawy w Polsce toczyły się wyjątkowo dynamicznie, co zdawało się niepokoić samego Gomułkę. Nie można było jednak hamować rozwoju wydarzeń. Przede wszystkim dotyczyło to stosunków ze Związkiem Sowieckim. W połowie listopada

do ZSRS powrócił Konstanty Rokossowski i tym samym przestał pełnić funkcję ministra obrony narodowej PRL.

Pod koniec miesiąca do Moskwy udała się polska delegacja, na czele której stał Władysław Gomułka. W wyniku tych rozmów udało się wiele osiągnąć – umorzone zostały polskie długi wobec ZSRS, wynegocjowano również bardzo korzystny kredyt na zakup sowieckiego zboża. Ustalono wreszcie wstępne warunki stacjonowania wojsk sowieckich na terenie Polski. Ostateczne porozumienie w tej sprawie podpisane zostało w grudniu. W umowie z 17 grudnia 1956 roku podkreślano, że obecność Armii Czerwonej na terenie PRL w żaden sposób nie może naruszać suwerenności kraju.

W marcu 1957 roku podpisane zostało porozumienie o repatriacji Polaków z ZSRS. Jej warunkiem było udowodnienie polskości. W rezultacie tych ustaleń do końca 1959 roku powróciło do kraju prawie ćwierć miliona osób – w dużej części skazanych przez sowieckie sądy w latach 1944–1946.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wskaż dwa wydarzenia z 1956 r., które twoim zdaniem miały największe znaczenie dla stosunku społeczeństwa do władz. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 2

Wyszukaj w internecie informacje o innych masowych manifestacjach z okresu PRL.

Odpowiedz na pytanie, jakie były ich konsekwencje dla społeczeństwa i czy władze zawsze szły na rękę protestującym?

Podsumowanie

Sytuacja w Polsce po śmierci Józefa Stalina w 1953 r.

- Bolesław Bierut powierzył urząd premiera Józefowi Cyrankiewiczowi
- uległ osłabieniu terror
- Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (MBP) przemianowano na Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW)
- zmiany w nastrojach społecznych
 - Adam Ważyk opublikował *Poemat dla dorosłych*, którego treść była sprzeczna z założeniami socrealizmu
 - aktywnie działało młodzieżowe pismo „Po Prostu”
- po śmierci Bolesława Bieruta w 1956 r. I sekretarzem PZPR został Edward Ochab

Podziały wewnętrzne w Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR)

- „puławianie” – zwolennicy reform, ale w ramach systemu socjalistycznego
- „natolijczycy” – opowiadali się za dotychczasowymi formami sprawowania władzy

Poznański Czerwiec 1956 r.

- w pierwszej połowie 1956 r. nastąpiło złagodzenie polityki władz
 - władze ogłosiły amnestię dla więźniów politycznych
 - cenzura uległa złagodzeniu
 - wśród Polaków rozpowszechniły się informacje o treści referatu Chruszczowa
- sytuacja ekonomiczna społeczeństwa nie poprawiła się w zadowalającym stopniu
- 28 VI 1956 r. robotnicy Zakładów Przemysłu Metalowego im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu ogłosili strajk i przeprowadzili masową manifestację przed budynkiem Komitetu Wojewódzkiego PZPR
- przeciw demonstrantom skierowano wojsko, a w wyniku walk zginęło ok. 70 osób (wśród ofiar był 13-letni Romek Strzałkowski)

Polski Październik 1956 r.

- w październiku 1956 r. odbyło się VIII Plenum KC PZPR
 - funkcję I sekretarza KC PZPR powierzono Władysławowi Gomułce
 - po negocjacjach Nikita Chruszczow zaakceptował wybór Gomułki
- w pierwszym okresie rządów Gomułki nastąpiła poprawa sytuacji w kraju
 - uwalniano kolejnych więźniów politycznych i zrehabilitowano niesłusznie skazanych
 - władze zrezygnowały z przymusowej kolektywizacji
 - poprawie uległy stosunki z Kościołem, m.in. uwolniono prymasa Stefana Wyszyńskiego i innych duchownych
 - został zreformowany aparat bezpieczeństwa i utworzono Służbę Bezpieczeństwa (SB)
 - zmniejszono wpływy oficerów sowieckich w wojsku polskim
 - władze umożliwiły powrót do ojczyzny Polaków, którzy dotąd przebywali w ZSRS
- już w 1957 r. Władysław Gomułka zahamował procesy demokratyzacyjne

Oprac. na podst.: Poznański Czerwiec i Polski Październik, e-historia.com.pl [dostęp 21.12.2021].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz datę śmierci Bolesława Bieruta.

☐ 12 marca 1955 r.

☐ 1 grudnia 1956 r.

☐ 12 marca 1956 r.

☐ 12 listopada 1956 r.

Ćwiczenie 2

Zaznacz cechy charakteryzujące frakcję „puławian”.

☐ popieranie rozwiązań siłowych

☐ rezerwa wobec modelu sowieckiego

☐ dogmatyzm

☐ całkowita uległość wobec ZSRS

☐ zaangażowanie w organizacje systemu stalinowskiego

Ćwiczenie 3

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Po śmierci Bieruta na I sekretarza wybrano Edwarda Ochaba.	☐	☐
Strajki rozpoczęte w zakładach Cegielskiego odbywały się całkowicie pokojowo.	☐	☐
W sierpniu 1956 r. odnowiono śluby jasnogórskie.	☐	☐
W skutek podpisania porozumienia o repatriacji Polaków z ZSRS do Polski powróciło prawie ćwierć miliona osób.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

” Jan Skórzyński

1956 – rewolucja w pół drogi

Impulsem przyspieszającym proces odwilży był XX zjazd KPZR w lutym 1956 roku i tajny referat szefa partii Nikity Chruszczowa. Eufemistycznie zatytułowany – *O kulcie jednostki i jego następstwach* – tekst ujawniał część zbrodni Stalina. Był to szok dla milionów komunistów na całym świecie, od dziesięcioleci karmionych jego kultem. Szeroko w Polsce ujawniony tekst referatu stał się przedmiotem dyskusji na setkach otwartych zebrań partyjnych. Druzgocące dla komunizmu oskarżenie nie dało się utrzymać w granicach krytyki zmarłego wodza – z człowieka przeniosło się na system, który zbudował.

Źródło: Jan Skórzyński, *1956 – rewolucja w pół drogi*, dostępny w internecie: civitas.edu.pl [dostęp 18.02.2021 r.].

Podaj, jak określa się proces zapoczątkowany przez Chruszczowa po XX Zjeździe KPZR.

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

” Jan Skórzyński

1956 – rewolucja w pół drogi

„Trzeba rzadkiej wierności sługi, aby umrzeć w tym samym miejscu i miesiącu, co jego pan. Łza żadna po tym człowieku z polskich oczu nie spłynie” – odnotowała w dzienniku Dąbrowska.

Źródło: Jan Skórzyński, *1956 – rewolucja w pół drogi*, dostępny w internecie: civitas.edu.pl [dostęp 18.02.2021 r.].

Podaj imię i nazwisko postaci, o której pisała Maria Dąbrowska.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tabelą i wykonaj ćwiczenie.

Wybrane postaci	Oceny działalności dla Polski							
	pozytywne		neutralne		negatywne		trudno powiedzieć	
	2008	2018	2008	2018	2008	2018	2008	201
	w procentach							
Jan Paweł II	97	97	1	1	1	1	1	0
Józef Piłsudski	80	82	6	6	4	2	6	4
Stefan Wyszyński	82	75	5	6	3	1	4	5
Jacek Kuroń	76	69	8	10	6	6	5	4
Tadeusz Mazowiecki	64	67	14	11	10	6	6	6
Lech Wałęsa	76	61	10	14	12	20	2	3
Władysław Sikorski	69	60	6	11	2	3	8	9
Edward Gierek	55	45	14	19	24	22	4	6
Edward Rydz-Śmigły	45	38	9	10	4	4	9	11
Leszek Balcerowicz	43	35	18	20	27	30	6	6
Roman Dmowski	21	33	9	11	4	2	9	10
Tadeusz Bór-Komorowski	36	32	7	9	3	3	9	9
Wojciech Jaruzelski	46	28	18	22	29	42	6	5
Władysław Grabski	33	24	7	8	2	1	6	8

Władysław Gomułka	34	22	17	19	37	37	7	9
Józef Beck	27	19	10	9	5	4	8	9
Eugeniusz Kwiatkowski	22	17	5	8	2	1	6	7
Bolesław Bierut	19	12	15	13	42	42	11	10

Oprac. na podst.: *Spółeczne oceny osobistości ostatniego stulecia*, „Komunikat z badań” CBOS, 101/2018, cbos.pl [dostęp: 29.12.2020].

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Stefan Wyszyński, spośród postaci, które urodziły się pod zaborami, za swoją działalność dla Polski jest najlepiej oceniany przez respondentów.	☐	☐
W pierwszej piątce najlepiej ocenianych postaci dominują przedstawiciele Kościoła katolickiego.	☐	☐
W tabeli znajduje się osiem postaci, które zmarły przed rozpoczęciem się odwilży popaździernikowej.	☐	☐

Ćwiczenie 7

Wskaż poprawne dokończenie zdania.

Przedstawione na ilustracji poznańskie Zakłady Przemysłu Metalowego, gdzie rozpoczęły się protesty w 1956 r. to dawne Zakłady...

☐ Cegielskiego.

☐ Poznańskiego.

☐ Bliklego.

☐ Wedla.

Źródło grafiki: Agnieszka Łuczak, *Poznański Czerwiec 1956 (wprowadzenie)*, [w:] Instytut Pamięci Narodowej, *Poznański Czerwiec '56. Materiały dla ucznia*, Poznań-Warszawa 2019, s. 16.

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Krzysztof Brzechczyn

Obok Poznańskiego Czerwca '56. Bunt i protesty społeczne w obozie komunistycznym w latach 1953–1956

Latem i wczesną jesienią znaczny wpływ na nastroje polityczne społeczeństwa (...) wywierała sytuacja w Polsce. (...) [S]tudenci podczas wiecu zorganizowanego 22 października 1956 r.

w szesnastopunktowej rezolucji domagali się między innymi wolnych wyborów i wycofania wojsk sowieckich (...). Następnego dnia pod pomnikiem gen. Józefa Bema odbyła się wielotysięczna manifestacja solidarności z Polską.

Źródło: Krzysztof Brzechczyn, *Obok Poznańskiego Czerwca '56. Bunt i protesty społeczne w obozie komunistycznym w latach 1953–1956*, [w:] Instytut Pamięci Narodowej, *Poznański Czerwiec '56. Materiały dla ucznia*, Poznań-Warszawa 2019, s. 16.

Podaj nazwę państwa, w którym miały wydarzenia miejsce opisane w tekście.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Polski Październik i jego następstwa.

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

15) przedstawia niedemokratyczny charakter polskich rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej (monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych);

16) przedstawia – na wybranych przykładach – różne modele demokratyzacji; rozważa, na ile polska demokratyzacja przełomu lat 80. i 90. XX w. miała charakter reformy, a na ile – rewolucji.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;

- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje przyczyny zmian we władzach PZPR w 1956 r.;
- porównuje idee reprezentowane przez frakcje polityczne wewnątrz PZPR;
- ocenia reakcje władzy na wystąpienia robotnicze;
- definiuje relacje między władzami Polski i ZSRS.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- mapa myśli;
- analiza tekstu źródłowego;
- dyskusja;
- burza mózgów.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

Podział na trzy grupy. Każdy zespół przygotowuje prezentację na temat przydzielonego zagadnienia:

- gr. 1 – sytuacja w ZSRS po śmierci J. Stalina;
- gr. 2 – sytuacja w PZPR po śmierci B. Bieruta i frakcje wewnątrz partii;
- gr. 3 – przyczyny wystąpień robotniczych;
- gr. 4 – wpływ strajków na sytuację w partii.

Zespół klasowy ma za zadanie przeczytać przemówienia W. Gomułki i J. Cyrankiewicza (patrz Materiały pomocnicze).

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

2. Mapa myśli. Uczniowie wypisują na tablicy wszystkie skojarzenia z określeniem „Polski Październik 1956”. Na tej podstawie tworzą ciąg przyczynowo-skutkowy.

Faza realizacyjna

1. Przedstawienie uczniowskich prezentacji. Po każdej z nich uczniowie zadają prelegentom pytania.

2. Dyskusja. Uczniowie oceniają postawę władz w czasie wydarzeń czerwcowych. Chętne osoby prezentują wnioski.

3. Analiza materiału źródłowego. Uczniowie analizują teksty przemówień z 1956 r. J. Cyrankiewicza i W. Gomułki. Wskazują podobieństwa i różnice w postawie obu polityków.

4. Praca z audiobookiem. Po wysłuchaniu materiału uczniowie wykonują dołączone do niego ćwiczenia. Wspólne omówienie odpowiedzi.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne wskazane przez nauczyciela. Wspólne omówienie odpowiedzi.

1. Dyskusja: Oceń zależność władz PZPR od Związku Sowieckiego. Wybrana/chętna osoba podsumowuje dyskusję.

Praca domowa:

Napisz krótką pracę na temat: „Scharakteryzuj i oceń relacje wewnątrz bloku wschodniego na podstawie wydarzeń w Polsce w 1956 r.”.

Materiały pomocnicze:

- Uniwersytet Łódzki, *Październik 1956 – zawiedzione nadzieje*, youtube.com.
- Imerr, *Józef Cyrankiewicz – Poznański Czerwiec 1956*, youtube.com.
- Eiekawehistorie, *Poznań 56 – upadek Ochaba, wzlot Gomułki*, youtube.com.
- Władysław Gomułka, *Przemówienie na wiecu w Warszawie*, przemowienia.com.
- Józef Cyrankiewicz, *Każdemu, kto podniesie rękę przeciw władzy ludowej, władza tą rękę odrąbie*, przemowienia.com.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Audiobook może być inspiracją do przygotowania przez uczniów prezentacji multimedialnej.

